

Nahniličko jako groteska z Divokých devadesátých

Nové demokracie a svobody podnikání po listopadu 1989 nejlépe využili podvodníci všeho druhu, jedna aféra stíhala druhou, mrtvolý bílých koňů a konkurentů šly ke dnu a miliardy bůhvíkam. Žhavou současnost tehdy přetavil Jan Kraus do satirické komedie Nahniličko. Příběh lidí ze zapadákova, kteří se zapletou s nebezpečnými "podnikateli", pojala Janka Ryšánek Schmiedtová jako černou grotesku, s nadsázkou, za níž však prosvítají rysy reálného života. Premiéra úvodního představení sezóny Divadla Petra Bezruče s podtitulem „Jedeme 70“ byla 18. září 2015.

Pohotový, jízlivý a sebestředný glosátor, moderátor talkshow a herec Jan Kraus o této přelomové době napsal divadelní hru Nahniličko (1995) a natočil film Městečko (2003). Populární Nahniličko se uvádí již dvacet let, nejprve Na Zábradlí a nyní v Divadle Kalich, vedle něj tu vystupují známé tváře obrazovky - Holubová, Chýlková, Klepl a Issová. Jiné inscenace hry Kraus údajně odmítá povolovat, výjimkou po dlouhé době je právě scéna DPB.

Text hry je napsán pro dvě symetrické trojice: na jedné straně domácí "burani", na druhé vetřelci, z nichž se vyklubou podvodníci. Dění je situováno převážně do jediné místnosti domu na okraji obce, která ve víru privatizačních proměn upadá, z dialogů se dozvíme, že se odtamtud odstěhoval i lékař. Je ráno, muž, žena a s nimi žijící Třetí vstávají, hádku o uvažené vajíčko přeruší příchod pochybné dvojice, muže s ruským přízvukem doprovází milenka. Mafiánský podnikavec má plno nápadů, jak zbohatnout a především chce do toho zatáhnout vyjukané domácí. Později se objeví tajuplná zástupkyně dodavatele „zboží“ a situace, kdy všichni myslí na to, jak snadno a rychle přijít k penězům, se náhle převrátí v děsivý sen...

Janka Ryšánek Schmiedtová se scénografkou Lucií Labajovou přestavěli hlediště tak, že obklopuje scénu ze tří stran a divák může intimněji vnímat děj. Ten se odehrává ve zchátralém prostředí, uprostřed stojí široká manželská postel (později využitá jako trampolína), dvě židle a neforemný stolek, v pozadí jsou dveře do komory a zasouvací okno slouží jako vchod do domu. Hudba Norberta Lichého připomíná předlistopadovou minulost, v hip-hopovém rytmu znějí fráze projevu Milouše Jakeše, kostýmy Kataríny Kováčikové odlišují nablýskaný zevnějšek návštěvníků od šedivosti domácích. Komedialní akcent inscenace je výrazný, avšak nadsázka kotví v realitě, v podstatě jde o životy obyčejných lidí jen vychýlené z normálu vichrem událostí (ono fičí i za dveřmi).

Charaktery s ostrými obrysy a dialogy prostoupené černým až groteskním humorem jsou jako stavěné pro bezručovské herce a ti se do nich vložili s chutí a razancí. Hra venkovských partnerů do sebe přesně zapadá, ovšem Markéta Haroková má větší prostor ke komediálně dramatickému odstínění postavy jednoduché, ale přizpůsobivější Boženy, zatímco Ondřej Brett v roli ztroskotance Andyho se zmůže leda na vyvolání domácí hádky a pak se už jen poddává situaci. Jan Vlas jako překážející a parazitující Třetí, se zájmem soustředěným na jídlo a svou plesnivou nohu, i malé roli vtiskl osobitost. Z trojice protřelých příchozích herecky exceluje Dušan Urban jako ruský mafián Jorge, předvádí se, chrlí ze sebe nesmyslné nápady, jak všechny přechytračí, ohromuje a naporuje se, ale v okamžiku splaskne před svou milenkou, když ta mu vchrstne do tváře vše, co si o něm myslí. V roli načančané, hysterické a uřvané Señority je mu Marcela Čapková vyrovnanou partnerkou. Pro typ role obchodní zástupkyně Ballantines je Kateřina Krejčí zvláště disponovaná: elegantní, chladná a věcná, v nečekaném okamžiku zlověstně zasyčí a změní se v kobru, která o všem dalším rozhodne.

Nahniličko patří mezi hry, které v provedení dokonale sehraným souborem Divadla Petra Bezruče spolehlivě pobaví. Pojetí Janky Ryšánek Schmiedtové přesouvá ladění z bulvární frašky k hořké komedii a grotesce, která trochu připomíná Gogola. Hráči se tam taky snažili navzájem přelstít a obyčejní lidé vyšli naprázdno. Tak jako v Divokých devadesátých letech...

Milan Líčka / Ostravablog.cz / 3. 10. 2015

Premiéra Krausovy komedie Nahniličko u Bezručů evokuje dvě otázky: Proč a pro koho?

Premiérou komediální inscenace Nahniličko odstartovalo v pátek Divadlo Petra Bezruče novou divadelní sezónu. Inscenace to je však velmi rozporuplná a navíc se nabízí otázka, zda do repertoáru nebyla zařazena hlavně z komerčních důvodů a kvůli osobě autora, kterým je populární televizní moderátor a herec Jan Kraus.

V programu k inscenaci hry Proti větru, uváděné pod podtitulem Nahniličko, se divák mimo jiné dočte, že titul získal druhou cenu v soutěži divadelních textů o Cenu Alfréda Radoka. To, že se text Jana Krause dočkal v roce 1994 tak vysokého hodnocení, lze ale přičíst snad jen tomu, že na počátku devadesátých let byl jeho obsah velmi aktuální – autor se ve hře svým pověstným ostře satirickým tónem a v žánru grotesky vyjadřuje ke světu rádoby podnikatelů, spíše však mafiánů, jimiž byl tehdy český prostor doslova zamořen. Jinak totiž tento dramatický text dalšími klady příliš neoplývá: není zde mnoho dramatických situací a vztahy i jejich vývoj mezi jednajícími osobami jsou doslova banální. A téma jako takové, tedy satira zaměřená na svět podnikání, je už poněkud vyčpělé, i když podnikatelské prostředí v naší zemi se k lepšímu mění jen velmi pomalu, pokud vůbec.

V repertoáru Divadla Petra Bezruče se v několika minulých sezónách objevovaly komedie i tragédie tematicky a obsahově mnohem hlubší, řada z nich z pera vskutku slavných světových dramatiků nebo nových, nicméně velmi kvalitních autorů. Většinou pak šlo o scénování vedené snahou o typickou „bezručáckou“ poetiku, které nikdy nechyběla občas až kontroverzní osobitost. Díky tomu si Divadlo Petra Bezruče vytvořilo početnou obec diváků, kteří tuto poetiku oceňují a v kontextu ostravských divadel upřednostňují. Inscenace hry Nahniličko však takovou poetikou příliš neoplývá.

Proč se tedy hra Nahniličko v Divadle Petra Bezruče hraje? Nabízí se odpověď: Jan Kraus má početnou skupinu příznivců, oceňujících jeho styl humoru, přítomný zejména v televizních talkshow Uvolněte se, prosím (ČT 2004-2010) a Show Jana Krause (TV Prima). Hra se ve hvězdném obsazení s Janem Krausem, Evou Holubovou, Ivanou Chýlkovou, Bohumilem Kleplem, Marthou Issovou a s několika dalšími hereckými obměnami udržela na repertoáru Divadla Na Zábradlí a Divadla Kalich s přestávkami celých dvacet let a hraje se dodnes. To je velmi silná propagace, naplňující příslib plného hlediště. Komerční záměr je tedy nabíledni.

A pro koho se hraje? Jestli pro ty diváky, kteří se do divadla jdou pobavit a odreagovat a svým způsobem poněkud povrchní vtipky jim ani moc nevadí, pak je tato dramaturgická volba namístě. U Bezručů jsme si ovšem v poslední době zvykli na poněkud těžší váhy i v komediích.

Autorka scény Lucie Labajová posadila diváky do amfiteátrového prostoru. To je určité ozvláštnění, i když poněkud samoučelné: text samotný takové scénografické řešení nevyžaduje a pro herecké jednání tento scénický prostor také není podmínkou. Je svým způsobem dokonce kontraproduktivní – v kukátkovém a sevřenějším prostoru by pravděpodobně mnohem více vynikla satirická břitkost Krausova textu i samotné téma hry.

Scéna vychází z textu a připomíná velmi ošuntělý příbytek lidí žijících ve velmi primitivních podmínkách, příznačných pro charaktery hlavních postav. Hracímu prostoru dominuje velká manželská postel,

v průběhu hry proměněná v trampolínu. Pro hereckou akci je využito i „venkovní prostor“ za velkým posuvným oknem, sloužícím jako východ ven, kde fičí vichřice (i když uvnitř se také před nepohodou není kam schovat). Velmi dobré jsou kostýmy Kataríny Kováčikové. Přesně charakterizují jak prostředí, tak povahu jednotlivých postav. Výborný je výsledek hudební spolupráce, pod kterým je podepsán Norbert Lichý: úvod představení s hiphopovým projevem Milouše Jakeše odkazujícím na léta předcházející podnikatelské džungli devadesátých let patří k tomu nejlepšímu, co se nabízí. První polovina do přestávky je zdouhavá, situace se příliš nemění ani nevyvíjí, většinou jde o slovní humor. Druhá část po přestávce začíná výbornou hudebně-taneční scénou, a celek jako takový dostává konečně tempo a švih.

Jak už tomu v inscenacích Divadla Petra Bezruče bývá, nechybí velmi kvalitní herectví. Režisérka inscenace a zároveň nová umělecká šéfkyně DPB Janka Ryšánek Schmiedtová obsadila do rolí ústřední partnerské dvojice Boženu a Andyho Markétu Harokovou a Ondřeje Bretta. Markéta Haroková hraje prostoduchou až primitivní Boženu skvěle, Ondřej Brett i vzhledem k textu, už nemá tolik hereckých příležitostí, vyniká nejvíce v partnerských rozepřích s Boženou. Hostující Jan Vlas vytváří postavu Třetího hlavně skrze opakovanou prezentaci plesnivějícího chodidla a vykreslováním slaboduchosti své postavy.

Hlavním hereckým „tahounem“ inscenace je Dušan Urban v roli mafiánského podnikatele Jorgeho. Jeho kreace je přesným zobrazením všeho, co patří k postavám z podsvětí, velmi často se pohybujícím v podnikatelském prostředí. Výborně mu sekunduje Kateřina Krejčí v roli Ballantine, také postavy z podnikatelských kruhů, ovšem rádo by noblesnější, nicméně morálně stejně pokleslé. Señoritu, partnerku Jorgeho, hraje Marcela Čapková, a jejím nejsilnějším okamžikem je scéna monologu, ve kterém její postava říká svému partnerovi, co si o něm skutečně myslí.

První titul nové sezóny u Bezručů je rozporuplný, spíše oddechový, podobný takovým, které se uvádějí na konci divadelních sezón. Očekávání, spojené i s příchodem nové šéfkyně a režisérky Janky Ryšánek Schmiedtové, bylo větší. Vzhledem k úspěchům, které má režisérka za sebou jak na brněnských a ostravských scénách, tak v divadlech jinde v České republice, lze jen doufat, že se příště v Divadle Petra Bezruče dočkáme ve všech ohledech kvalitnějšího, umělecky i společensky závažnějšího divadla.

Ladislav Vrchovský / Ostravan.cz / 19.9.2015